

Giovanni Boccaccio (1313 – 1375) – Dekameron

Den druhý, povídka pátá

Andreuccia z Perugia, jež přijel do Neapole nakoupit koně, stihnou jedné noci tři neštěstí za sebou. Ze všech však vyvázne a vrátí se domů s rubínem.

Ony kameny, jež našel Landolfo – rozhovořila se Fiammetta, na niž připadl úkol vyprávět – připomněly mi jeden příběh, jež sice obsahuje nebezpečí stejně veliká jako ten, který nám zde vyprávěla Lauretta, ale na rozdíl od něho to, co Landolfo prožil možná během několika let, stalo se v mém příběhu, jak uslyšíte – za jedinou noc.

V Perugii, jak jsem slyšela vyprávět, žil mladík, jež slul Andreuccio di Pietro. Byl koňským handlířem, a když se jednou dověděl, že v Neapoli lze nakoupit dobré koně, dal si do míšku pět set zlaťáků, a ježto nebyl nikdy z domova sám, vydal se na cestu s jinými handlíři. Dorazil do Neapole jedné neděle o nešporách a nazítří ráno se podle pokynů hostinského vypravil na trh, kde spatřil spoustu koní. Mnoho se mu jich líbilo a chvílemi už chtěl některého koupit, ale pořád se nemohl domluvit na ceně. Aby však ukázal, že chce kupovat, vytáhl několikrát jakožto člověk nezkušený a neopatrný v přítomnosti sem tam chodících lidí váček se zlaťáky.

Jak tak ale ukazoval svůj měšec, stalo se, že kolem šla, aniž si toho všiml, překrásná mladá Sicilanka, svolná jít s kterýmkoli mužem i za malou odměnu, a ta si v duchu řekla:

„Kdo by na tom byl líp než já, kdyby ty peníze byly mé...“

A šla dál.

S děvčetem však šla i jedna stará Sicilanka a ta, když spatřila Andreuccia, nechala děvče děvčetem a běžela ho přátelsky obejmout. Děvče vidouc, co se děje, neřeklo ani slovo, zůstalo o kus dál stát a čekalo. Když se Andreuccio otočil ke stařeně, hned ji poznal a velmi radostně se s ní uvítal; stařena pak mu slíbila, že za ním přijde do hospody, a bez dlouhého povídání zase odešla a Andreuccio se dal zase do smlouvání. Nic toho rána však nekoupil.

Děvče, spatřivši nejprve měšec a potom přátelské setkání stařeny s Andreucciem, začalo se obezřele vyptávat, kdo to je, odkud je, co tam pohledává a jak ho stařena zná, neboť chtělo zjistit, zda by se nenašel nějaký způsob, jak Andreuccia připravit o peníze anebo aspoň o část jeho peněz. Stařena jí pověděla o Andreucciovi všechno do všech podrobností, jak by jí to byl pomalu řekl on sám, neboť byla dlouho u jeho otce na Sicílii a pak v Perugii, a řekla jí také, kde bydlí a proč sem přišel.

Tak se dívka dověděla nejen jména, ale i všechno ostatní o jeho příbuzenstvu a na tom založila svůj záměr ukojit své tužby pomocí protřelé lsti. A když se vrátila domů, dala stařeně práci na celý den, aby se nemohla vydat za Andreucciem, zavolala si jednu svou služku, jež byla v takovýchto službách velmi dobře vycvičená, a navečer ji poslala do hospody, kde Andreuccio bydlel.

Služka se tam vypravila a náhoda jí přála, že zastihla Andreuccia samotného ve vratech a že se zeptala na Andreuccia právě jeho.

Pověděl jí, že Andreuccio je on sám, načež ho služka odvedla stranou a pravila mu:

„Messere, jedna urozená paní z tohoto města by s vámi ráda mluvila, kdyby vám to nebylo proti mysli.“

Andreuccio ji vyslechl, zamyslel se nad tím, a protože byl o sobě toho mínění, že je velký krasavec, napadlo ho, že ta paní je do něho určitě zamilovaná, jako by v Neapoli nebyl žádný jiný hezký mladík kromě něho. A hned nato řekl, že nic proti tomu nemá, a otázal se, kdy a kde s ním chce ona paní mluvit. Služka mu odvětila:

„Kdyby messer ráčil přijít, paní ho očekává ve svém domě.“

Andreuccio, aniž řekl slovo hostinskému, odpověděl služce bez meškání:

„Jdi tedy napřed, já půjdu za tebou.“

Služka zavedla Andreuccia do domu své paní, jež bydlela ve čtvrti zvané Hampejz, jejíž jméno už samo ukazuje, jak počestná je to čtvrť. Andreuccio však o tom nic nevěděl a netušil, ba měl za to, že jde na nějaké velepočestné místo a k nějaké roztomilé paní a bez rozpaků, veden

služkou, vstoupil do jejího domu. Stoupal po schodišti, a když služka zavolala na svou paní: „Tady je Andreuccio,“ spatřil nahoře na schodišti onu paní, jež na něho už čekala.

Byla ještě velmi mladá, vysoké postavy a překrásné tváře a byla velmi ctihodně oděná a vyšňořená. Když se k ní Andreuccio blížil, sestoupila asi o tři schody níže, rozpřáhla ruce, ovinula mu je kolem krku, chvilku mlčky stála, jako by jí v tom bránilo krajní dojetí, pak ho se slzami políbila na čelo a poněkud zlomeným hlasem mu pravila:

„Ó můj Andreuccio, buď vítán!“

Andreuccio žasl nad tak něžnými lichotkami a udiveně pravil:

„Buďte pěkně pozdravena, paní.“

Poté ho paní vzala za ruku, odvedla ho nahoru do síně a z té, aniž promluvila slovo, vstoupila s ním do velké světnice, vonící růžemi, pomerančovými květy a jinými vůněmi, v níž stálo překrásné lůžko, zastřené závěsy a na bidlech viselo mnoho rouch podle tamějšího zvyku. Zde i onde bylo vidět krásné a drahocenné domácí náčiní, takže Andreuccio, vida toto všecko, byl pevně přesvědčen, že paní není nic víc nic míň než veliká paní, neboť byl v těch věcech nováček.

Dívka mu namluvila, že je jeho nevlastní sestra, a pozvala ho na večeři a nocleh.

(...) Po večeři se tedy ještě dlouho povídalo, a to ne bez příčiny, a když uplynula valná část noci, nechala dívka Andreuccia ve své světnici s malým chlapcem, který mu měl být k ruce, kdyby něco chtěl, a odešla se svými ženskými do jiné světnice.

Ježto bylo veliké vedro, Andreuccio sotva osaměl, svlékl rychle kabátec, stáhl si kalhoty a uložil je do hlav lůžka, a ježto ho nutkala přirozená potřeba zbavit břicho zbytečné tíhy, otázal se chlapce, kde by to mohl udělat. Ten ukázal na dveře v jednom koutě světnice a řekl:

„Tadyhle vejďte.“

Andreuccio vešel bezstarostně dovnitř, ale náhodou stoupl na jedno prkno, jež bylo na druhé straně utřeno od trámu a spolu s ním spadl dolů. Pánbůh byl však k němu do té míry milostivý, že si pádem neublížil, ačkoli spadl z vysoka. Ale protože tu bylo všude plno výkalů, Andreuccio se celý zamazal.

Abyste lépe porozuměli tomu, co jsem vám pověděl a co bude následovat, musím vám popsat ono místo.

V jedné úzké uličce, jakou často vídáváme mezi dvěma domy, bylo na dvou trámech, zaklesnutých mezi dva domy, přibito několik prken a na nich bylo sedátko a jedno z těch prken bylo právě to, s nímž Andreuccio spadl dolů.

Sotvaže se tedy Andreuccio octl dole v uličce, celý nešťastný z tohoto pádu, začal volat chlapce, ale chlapec uslyšev, že Andreuccio spadl dolů, utíkal to povědět paní, jež přiběhla do své světnice a chvatně začala hledat, zda tu jsou Andreucciovy šaty. A když je pak našla a s nimi i peníze, jež Andreuccio bláhově nosil pořád s sebou, neboť nikomu nedůvěřoval, a na než ona žena z Palerma, předstírající, že je sestřičkou tohoto člověka z Perugie, nalíčila své sítě – přestala se rázem o Andreuccia starat a honem utíkala zavřít dveře, jimiž prošel před tím, než spadl.

Když mu chlapec neodpovídal, začal Andreuccio volat hlasitěji – ale nadarmo. Vylezl tedy na zídku, která oddělovala uličku od hlavní ulice, seskočil dolů a zamířil k vratům domu, která dobře znal. Začínal mít totiž podezření a pozdě seznával lest, která byla na něho nastražena. Dlouho a na darmo křičel a bušil a tloukl do vrat. Posléze si uvědomil své neštěstí, zaplakal a pravil:

„Ach, já ubohý. V jak krátké chvíli jsem přišel o pět set zlatáků a o sestru!“

Napovídal ještě hodně slov, načež začal znovu tlouci do vrat a křičet a dělal takový rámus, že se v okolí mnoho sousedů probudilo, a protože to už nemohli vydržet, vstali.

Jedna ze služebných oné paní předstírajíc, že je ještě celá rozespálá, přistoupila k oknu a zlobně pravila:

„Kdo to tam tlouče?“

„Ach,“ pravil Andreuccio, „ty mne neznáš? Jsem Andreuccio, bratr madonny Fiordalisy.“

Služka mu však řekla:

„Dobry muži, jestli jsi příliš pil, jdi se vyspat a přijď zítra. Já neznám ani Andreuccia, ani nerozumím těm tvým žvástům. Jdi spánembohem a nech nás laskavě spát.“

„Cože?“ pravil Andreuccio. „Tak ty nerozumíš tomu, co říkám? Bodejžť bys rozuměla, ale když už na Sicílii vypadá přibuzenství takhle a když se tam na ně tak rychle zapomíná, vrať mi aspoň mé šaty, které jsem nahoře nechal a já s Pánembohem půjdu.“

Služka se mu málem dala do smíchu a pravila:

„Dobry muži, tak to vypadá, že se ti něco zdá.“

A sotva to řekla, v mžiku zmizela a zavřela okno.

Andreuccio si už uvědomil, jaká ztráta ho potkala, i pojal ho takový žal, že se jeho hněv obrátil v zuřivost, a on se rozhodl, že si dopomůže třeba násilím k tomu, čeho nemohl dosáhnout slovy: sebral se země obrovský kámen a daleko mohutnějšími ranami než prve začal divoče mlátit do vrat.

To způsobilo, že mnoho sousedů, kteří se už před tím probudili a vstali, usoudilo, že je to nějaký výtržník, který si tohle všechno vymyslel, aby tu dobrou ženu potrápil, a protože tím tlučením byl i jim na obtíž, přistoupili k oknům a spustili na něho ne jinak, než jako když se rozštěkají na nějakého cizího psa psi z celého okolí:

„To je ale pěkné sprostáctví, přijít v tuhle hodinu za hodnými ženami a vykládat tu takovéhle žvásty. Hej, dobry muži, běž s Pánembohem a nech nás laskavě spát. Máš-li s ní nějaké řízení, přijď zítra a netrap nás tím dnes v noci.“

Tato slova dodala patrně odvahy kuplíři té dobré ženy, který byl v domě a kterého Andreuccio ani neviděl, ani o něm neslyšel, a ten hrozně a divoče zařval z okna:

„Kdo je to tam dole?“

Andreuccio zdvihl hlavu tím směrem, odkud hlas zazníval a podle toho mála, co mohl rozeznat, usoudil, že to je asi nějaký chlap jako hora s hustým a černým vousem na tváři, který zíval a protíral si oči, jako by právě vstal nebo se probudil z hlubokého spánku. Nikoli beze strachu mu proto odpověděl:

„Já jsem bratr té paní uvnitř.“

Onen muž však ani nepočkal, až Andreuccio domluví, a ještě drsněji než prve pravil:

„Já nevím, co mne zdržuje od toho, abych sešel tam dolů a zpráskal tě tak, že by ses ani nehnul, ty jeden protivný a opilý osle – za to, že nás v noci nenecháš spát.“

Po těchto slovech zavřel okno a vrátil se do domů. Někteří sousedé, kteří lépe znali, co jsou zač lidé v tomto domě, domlouvali Andreucciovi přívětivě a říkali mu:

„Proboha, dobry muži, odejdi s Pánembohem a nechtěj, aby tě tady dnes v noci zabili. Odejdi, bude to pro tebe lepší.“

Andreuccia vystrašil hlas a vzezření onoho muže, a když mu nyní domlouvali tady ti lidé, které, jak se zdálo, vedl k tomu soucit, vydal se zkormoucen jako ten největší nešťastník pod sluncem a zoufalý kvůli ztrátě peněz, oním směrem, kudy ho sem přivedla služka, a nevěda, kam vůbec jde, hledal cestu zpátky do hospody. A protože byl sám sobě odporný pro puch, který z něho vycházel, a toužil dostat se k moři, aby se mohl umýt, zabočil doleva a dal se ulicí zvanou Katalánská ulička.

Jak tak ale kráčet k hořejší části mostu, uzřel znenadání dva muže, kteří se k němu blížili s lucernou v ruce; i dostal strach, aby to nebyli biřici nebo nějací lidé se zlými úmysly a uchýlil se tiše – aby se jim vyhnul – do jedné chatrče, kterou spatřil nedaleko odtud. Ti dva však, jako by je tam zrovna někdo poslal, vstoupili do téže chatrče, složili tam s ramenou nějaké železné nástroje a začali si je prohlížet a povídat si o nich všelijaké věci. A co tak mluvili, prohodil jeden z nich:

„Co to je? Cítím tu takový puch, jaký jsem v životě nikdy necítil.“

Řka tato slova, zdvihl poněkud lucernu a tu on i jeho druh spatřili ubohého Andreuccia:

„Kdo jsi?“ zeptali se ho užasle.

Andreuccio mlčel, když však přišli se světlem blíže k němu a zeptali se ho, kde se tak zamazal, dopodrobna jim pověděl, co se mu přihodilo. Ony dva napadlo, kde se mu to tak mohlo přihodit a řekli si mezi sebou:

„Tohle se jistě stalo v domě Scarabona Buttafuoca.“

Jeden z nich se proto obrátil k Andreucciovi a řekl mu:

„Dobrý muži, ačkoli jsi přišel o peníze, velmi děkuji Pánubohu, že došlo k tomu pádu, že jsi spadl a že ses pak už nemohl vrátit do domu, protože kdybys byl nespádl, můžeš být jist, že by tě byli zabili, sotvaže bys byl usnul, takže bys byl přišel s penězi i o život. Ale co ti je platné nyní naříkat? Ty peníze můžeš dostat zpátky asi tak, jako kdybys chtěl hvězdy z nebe. Zabit ovšem můžeš být hned, jak se ten člověk doví, že ses o tom někde zmínil.“

Po těchto slovech se chvíli radili a pak mu řekli:

„Podívej se, máme s tebou soucit. A jestli chceš jít s námi udělat jednu věc, za kterou se ubíráme, máme dojem, že by na tebe připadl takový díl, který by tvou ztrátu ještě převýšil.“

Andreuccio, protože byl zoufalý, řekl, že rád půjde.

Onoho dne byl totiž pohřben neapolský arcibiskup jménem messer Filippo Minutolo a byl pohřben v bohatých ornátech a s rubínem na prstě, který měl větší cenu než pět set zlatáků. Tento prsten zamýšleli oba muži uloupit a s tímto úmyslem se také Andreucciovi svěřili. Andreuccio, spíš lačný zisku než rozvážný, se s nimi vydal na cestu.

Ale jak tak kráčeli k hlavnímu chrámu a Andreuccio stále tuze páchl, pravil jeden z mužů:

„Copak by to nešlo nějak udělat, aby se ten člověk mohl někde trochu umýt, aby tak strašně nepáchl?“

Druhý pravil:

„Ano, tady kus dál je jedna studna, u které bývá velké vědro a kladka. Pojd'me tam a hned ho umyjeme.“

Došli ke studni, ale tu shledali, že je zde sice provaz, vědro však že někdo odnesl. Uradili se tedy, že Andreuccia přiváží na provaz, spustí ho do studny, aby se tam umyl, a až bude umyt, že zatáhne za provaz a oni že ho vytáhnou ven. A tak to také udělali.

Krátce potom, co Andreuccia spustili do studny, stalo se, že sem přišlo několik biřiců, kteří měli žízeň, protože bylo dusno a oni před tím kohosi honili, a chtěli se u studny napít.

Sotvaže je ti dva spatřili, vzali bez meškání nohy na ramena, takže je biřici, kteří se sem přišli napít, ani nespátřili.

Andreuccio se mezitím na dně studny umyl a trhal provazem. Žízniví biřici odložili na zem své štíty, zbraně a suknice, popadli provaz a tahali zaň domnívajíce se, že je na něm přivázáno vědro plné vody.

Když Andreuccio viděl, že už je u roubení studny, pustil provaz a chytil se rukama za roubení. Biřici vidouce to, dostali takový strach, že beze slova pustili provaz a utíkali odtud, co jim nohy stačily. Andreuccio se tomu velmi podivil, a kdyby se nebyl dobře držel, byl by možná spadl až na dno, čímž by si byl přivodil veliký úraz nebo smrt; nicméně vylezl, a když tu našel zbraně, které, jak věděl, sem nepřinesli jeho druzi, užasl ještě víc; maje však strach a nevěda co si počít, začal hořekovat na osud, ničeho se ani nedotkl a rozhodl se, že půjde pryč. A šel – nevěda kam.

Cestou se setkal se svými dvěma druhy, kteří ho šli vytáhnout ze studny, a ti, spatřivše ho, vyptávali se, kdo ho vytáhl ze studny. Andreuccio odpověděl, že neví, a po pořádku jim pověděl, jak se to stalo a co našel u studny. Jeho dva druzi hned uhodli, kterak se všechno zběhlo, se smíchem mu vyprávěli, proč uprchli a kdo byli ti, kdo ho vytáhli nahoru.

Protože však už byla půlnoc, vypravili se bez dlouhého povídání do hlavního chrámu, do něhož velmi snadno vnikli, došli k mramorovému a hodně velikému náhrobku, pozdvihli svými železnými nástroji jeho velice těžké víko natolik, kolik stačilo, aby mohl do hrobu vlézt člověk a podepřeli je. Když to všechno udělali, pravil jeden z Andreucciových druhů:

„Kdo vleze dovnitř?“

Druhý na to odpověděl:

„Já ne.“

„Já také ne,“ pravil ten prvý. „Ale ať tam vleze Andreuccio!“

„To neudělám,“ řekl Andreuccio, načež se oba dva jeho druzi k němu obrátili a řekli mu:

„Tak ty tam nevlezeš? Při víře Kristově, jestli tam nevlezeš, dostaneš touhle železnou tyčí přes hlavu, až zůstaneš ležet mrtvý!“

Vystrašený Andreuccio vlezl do hrobky a soukaje se dovnitř myslel si:

„Přiměli mne sem vlézt proto, aby mne mohli přelstít. Až jim dám všechny věci a budu se namáhat vylézt z hrobky, odejdou oni po svých a já tu zůstanu s prázdnou.“

Umínil si proto, že si nejprve oddělí svůj díl, a ježto si vzpomněl na drahocenný prsten, o němž slyšel hovořit, stáhl jej, sotvaže vlezl dolů, arcibiskupovi z prstu, navlékl si jej na prst, a když jim potom podal berlu a mitru a rukavice, a svlékl arcibiskupa až do košile, pravil, že už jim podal vše a že už dole nic nezbyvá.

Jeho druzi však tvrdili, že tam musí být ještě prsten a nabádali Andreuccia, aby hledal všude. Ten odpovídal, že ho nemůže najít, a předstíraje, že prsten hledá, nechal je chvíli čekat; protože však jeho druzi byli úskoční jako on, vybízeli ho, jen aby hezky hledal, a v příhodnou chvíli vytáhli podpěru, jež držela víko hrobky, načež uprchli a Andreuccia nechali v hrobce zavřeného.

Každý si jistě dovede představit, jak bylo Andreucciovi, když to postřehl. Pokusil se několikrát, zda by nemohl víko zdvihnout hlavou a rameny, ale namáhal se nadarmo. Přemožen těžkou bolestí, omdlel posléze a skácel se na arcibiskupovu mrtvolu, a kdyby ho byl někdo spatřil, stěží by rozpoznal, kdo z nich je víc mrtev, zda arcibiskup či Andreuccio.

Když Andreuccio přišel zase k sobě, začal zoufale plakat, neboť viděl, že se tu nepochybně může dočkat jen dvojího konce: buď že už nikdo náhrobek nepřijde otevřít a on že zde bude muset zemřít hladem a puchem mezi červy v mrtvém těle, anebo že někdo přijde, najde ho uvnitř a dá ho jako zloděje oběsit.

Zatím co se zoufalý Andreuccio obíral těmito myšlenkami, uslyšel, jak po kostele chodí a mluví četní lidé, kteří – jak se domyslíl – se chystali udělat to, co už spáchali jeho druzi. I dostal ještě větší strach.

Po chvíli oni lidé náhrobek otevřeli a podepřeli víko, ale tu vznikl mezi nimi spor, kdo má vstoupit dovnitř; nikomu se do toho nechtělo a teprve po dlouhém dohadování pravil jakýsi kněz:

„Z čeho máte strach? Myslíte si, že vás sní? Mrtví živé nejedí, vlezu dovnitř sám.“

Tak pravil, opřel se hrudí o okraj náhrobku a s hlavou vykukující ven vsunul nohy dovnitř, aby se mohl spustit dolů.

Andreuccio pozoroval, co se děje, i vstal a popadl kněze za jednu nohu, jako by ho chtěl stáhnout dolů, a kněz, sotvaže to ucítil, náramně zaječel a hbitě vyletěl z hrobu.

Tato událost všechny ostatní tak vyděsila, že nechali náhrobek otevřený a jali se prchat, jako by je pronásledovalo sto tisíc čertů. Andreuccio vida pak, co se stalo, zaradoval se, víc než se kdy nadál, rychle se vyšvihl ven a cestou, kterou přišel, z chrámu zase odešel.

Svívalo už, i šel s prstenem na prstě nazdařbůh až k moři a odtud se dostal zase do své hospody, kde se dověděl, že jeho přátelé a hostinský trnuli celou noc v úzkosti, zda se mu něco nestalo.

Pověděl všem, co se mu stalo, a na radu hostinského usoudil, že je nanejvýš nutné, aby opustil Neapol. Bez okolků to tedy udělal a vrátil se do Perugie, maje v prstenu uloženy peníze, za něž se vydal kupovat koně.

BOCCACCIO, Giovanni. *Dekameron: přel. Radovan Krátký*. Praha: SNKLHU, 1959, Andreuccio z Perugie (Dek., II, 5) s. 103-115.

- 1) Ve kterém městě a které části Itálie se děj odehrává?
- 2) Které tři události stihly Andreuccia?
- 3) Jak se z nebezpečí dostal?
- 4) Se kterými špatnými vlastnostmi a situacemi se tu noc potkává?
- 5) Jaký je Andreuccio na počátku příběhu a jaký na konci z hlediska zkušeností?
- 6) Jakými výrazy je naznačeno, že žena je prostitutka?
- 7) Odsuzuje autor špatné vlastnosti a nezákonné věci?
- 8) Žumpa je symbolem jeho pádu, co je zde symbolem jeho očisty?
- 9) Co spolu s očistou těla ještě odhodil?
- 10) Ačkoliv byl zloděj (ale bohatý), hodnotili ho ostatní jako špatného?
- 11) Spočítej, kolikátá povídka to byla a kolik jich do konce ještě chybí.

Řešení

- 1) Neapol, Sicílie
- 2) okradení a pád do žumpy; spuštění do studny; krádež v hrobce
- 3) z přípravy na jeho vraždu – pádem do žumpy, z té vylezl po zídce, ze studny díky žíznivým biřicům, z hrobky díky dalším zlodějům (ze špatného vždycky díky jiné špatnosti)
- 4) prostituce, chtíč, přetvářka, faleš, krádež, odmítnutí pomoci, podvod...
- 5) na počátku naivní, nezkušený, důvěřivý, ješitný, hloupý; na konci protřelý, mazaný, z okradeného se stává zloděj
- 6) překrásná mladá Sicilanka, svolná jít s kterýmkoli mužem i za malou odměnu, čtvrt' Hampejz
- 7) ne, dívá se na ně s humorem a lehkým odstupem, ať si čtenář utvoří svůj názor, ale je chápavý a tolerantní
- 8) studna
- 9) zbavil se též nadměrné důvěřivosti a naivity (prostoty)
- 10) ne, získal vážené postavení díky bohatství
- 11) 15., chybí jich ještě 85.